

EKSPERIMENT U
NASTAVIT E O R I J E I
T E H N I K E
P R E V O Đ E N J A

U vremenu kada silabusi svih evropskih univerziteta sve više liče jedni na druge, Udruženje *Philologia* pokrenulo je projekat čija je osnovna ideja bila da približi naše studente njihovim vršnjacima koji studiraju filološke nauke negde drugde na Starom kontinentu. U decembru 2003. godine na Filološkom fakultetu u Beogradu počela je sa radom prevodilačka radionica. Radilo se šest meseci, a kursevi su završeni krajem maja 2004. godine, kada su učesnici dobili sertifikate da su pohađali kurseve prevodenja (certificates of attendance). Kao jedini jezik nastave izabran je engleski jezik, ne zato što je tokom poslednje dve decenije postao *lingua franca* u svetu nauke, biznisa i posebno razmene informacija, već isključivo zbog nemogućnosti Udruženja da nađe zainteresovane predavače za druge jezike koji su voljni da rade sa studentima na volonterskoj osnovi.

Veliki broj zainteresovanih studenata, apsolviranih i diplomiranih filologa primorao je rukovodioce da organizuju klasifikacioni test (*placement test*). Kao najpogodniji način testiranja odabrali smo prevod književnog teksta sa engleskog na srpski jezik. Izabran je kratak odlomak (180 reči) iz romana *Old devils* savremenog engleskog autora Kingzlija Ejmisa. Svesni svih mana ovakvog načina testiranja (da se testira samo jedan smer prevoda i samo jedna vrsta teksta, te da studenti koji odlično prevode pismeno ne moraju nužno biti isto toliko dobri u usmenom prevodenju), rukovodioci su smatrali da je prednost izbora ovakvog teksta u tome što se na osnovnim studijama na predmetu Savremeni engleski jezik prevode jedino književni tekstovi, baš kao što se na ispitima iz istog predmeta isključivo testira prevodenje odlomaka lepe književnosti.

Izabrali smo šesnaest najboljih prevoda i ispostavilo se da je bojazan rukovodilaca da su studenti anglistike u blagoj prednosti nad studentima sa ostalih grupa bila neopravdana. U radionicu su pored studenata engleskog jezika i književnosti primljeni studenti sa grupa za skandinavske jezike i studenti svetske

književnosti. Štaviše, najbolji prevod uradio je student sa grupe za opštu i teoriju književnosti.

Radionica je bila otvorena jedanput nedeljno, sredom od 18:00 sati, osim u ispitnim rokovima i tokom raspusta. Prvobitna namera rukovodilaca bila je da čas traje devedeset minuta odnosno školski dvočas. Međutim, ispostavilo se da su studenti veoma motivisani da uče i zainteresovani da rade, tako da je trajanje časa bilo fleksibilno, a predavač odlučivao kada će završiti. Često se dešavalo da su objektivne okolnosti (činjenica da se fakultet zaključava u 21:30), a ne želja učesnika radionice odlučivale o završetku rada za taj dan.

U radionici su održana tri različita kursa prevodenja, koja ne obuhvataju isti broj časova: prevodenje književnih tekstova, prevodenje stručnih tekstova i usmeno prevodenje.

Prevodenje književnih tekstova obuhvatilo je sedam videnja. Kurs je držao kolega koji duži niz godina prevodi savremeno englesko književno štivo za nekoliko izdavačkih kuća i ima pet objavljenih prevoda. U radionici je prevedena drama *Osvrni se u gnevu* Džona Ozborna, istaknutog britanskog pozorišnog autora. Rukovodioci su izabrali ovaj tekst jer ne postoji objavljen prevod na srpski jezik, osim što je drama ranije prevedena za potrebe izvođenja na sceni. Drama se, inače, nalazi na spisku obavezne lektire za predmet Engleska književnost IV. Osnovni metod rada bio je samostalni rad studenata kod kuće, a na času se zajednički dolazilo do najboljeg rešenja. Studenti su prevodili desetak strana sedmično, a zadatak predavača bio je i da usaglasi konačnu verziju prevoda. U okviru ovog kursa radionica je imala čast da ugosti eminentnog književnog prevodioca gđu Svetlanu Stojanović, dobitnicu nagrade "Miloš Đurić", našeg najvećeg priznanja za književne prevodioce. Njeno predavanje na temu *Književno prevodenje – teorija kroz praksu i praksa kroz teoriju* bilo je vrlo posećeno i inspirativno, a neka od njenih razmišljanja možete pročitati na kraju ovog izveštaja.

Tokom kursa prevodenja stručnih tekstova radionica je bila otvorena šest puta, a obrađeno je pet različitih tema: prevodenje za Evropsku uniju, poslovni jezik (Business English) odnosno ekonomska terminologija (bankarstvo i spoljna trgovina), sudsko tumačenje i engleski u medicini (English in medicine). Kurs je vodila koleginica koja je član Udruženja zanatskih i stručnih prevodilaca Srbije i u čiji višegodišnji prevodilački staž sudskog tumača ulazi upravo usmeno i pismeno prevodenje stručnih tekstova za državne institucije i strane organizacije koje deluju na ovim prostorima. Zbog činjenice da studentima ova terminologija nije bliska i da ranije nisu imali priliku da prevode sličan materijal, rad nije mogao biti samostalan niti je uključivao domaće zadatke. Sesija se sastojala od kraćeg predavanja na kom je studentima data osnovna terminologija, lista karakterističnih skraćenica i akronima i objašnjeni osnovni principi prevodenja stručnih tekstova, a zatim je sledio praktičan rad tj. prevodenje originalnih dokumenata iz prevodilačke prakse predavača. Gostujući predavač tokom ovog kursa bila je dr Mila Dragović, koja se preko dvadeset godina bavi prevodilačkim radom u Francuskoj, a doktorsku tezu o prevodenju za izdavače odbranila je na Sorboni. Njeno izlaganje bilo je o obrazovanju uspešnih mladih prevodilaca, a predavač je dao i mnoštvo korisnih praktičnih saveta .

Kurs usmenog prevodenja obuhvatio je sedam videnja, a predavač je bila koleginica koja je član Udruženja konferencijskih prevodilaca Srbije i koja se tokom prethodnih pet godina istakla kao jedan od najboljih simultanih prevodilaca mlade generacije na našim prostorima. Tokom ovog kursa vežbalo se brzo beleženje podataka, različite tehnike i osnovni principi konsekutivnog i simultanog prevodenja. Značajan podsticaj za bavljenje prevodilačkim radom studentima je dao gostujući predavač mr Boško Čolak-Antić, predsednik Udruženja konferencijskih prevodilaca Srbije. Istaknuti prevodilac tokom svog predavanja na temu *Refleksija o konferencijskom prevodenju* govorio je o vlastitom iskustvu, problemima usmenog prevodenja sa kojima se sreće svakodnevno u poslu, ali i prednostima koje ovaj vid rada ima nad drugim oblicima prevodenja. Tokom svog izlaganja dao je brojne savete studentima koji su zainteresovani da jednog dana postanu konferencijski prevodioci, a anegdote iz prevodilačke prakse učinile su dvočasovnu diskusiju izuzetno zanimljivom.

Projekat *Prevodilačka radionica 2003/2004* bio je pokušaj da se prevazide nedostatak teorijske nastave o prevodenju na anglističkim studijama, kao i manjak praktičnih vežbi prevodenja različitih vrsta tekstova (osim književnih). Rukovodioci radionice smatraju da, u periodu kada u svetu vlada trend izrazitog interesovanja za prevodilaštvo i kada je ta disciplina (engl. *translatology*, franc. *traductologie*) uvedena kao obavezan predmet na osnovnim ili posle diplomskim studijama filologije na svim evropskim univerzitetima, naši studenti ostaju uskraćeni za poznavanje ovih oblasti, što svakako ima uticaja na njihovu sposobnost da odgovore na buduće prevodilačke profesionalne izazove. Najbolji pokazatelj da je kurs bio uspešan čine pozitivni utisci i zadovoljstvo učesnika, što je rukovodiocima veliko ohrabrenje za dalji rad sa mladim talentima.

Književno prevodenje – teorija kroz praksu i praksa kroz teoriju

(predavanje koje je 21. januara 2004. godine održala gđa Svetlana Stojanović, laureat nagrade "Miloš Đurić", na Filološkom fakultetu u Beogradu – separati)

"Šta vam je potrebno da biste postali dobar književni prevodilac?"

1. Neophodno je odlično poznavanje maternjeg jezika, tj. jezika na koji prevodite.
2. Što bolje poznajete jezik sa kojeg prevodite, biće vam lakše. Ali, eventualna neznanja mogu se nadoknaditi češćim zavirivanjem u rečnike. Izvestan donji nivo visokog poznavanja jezika sa kojeg prevodite svakako je neophodan, prevodilac ne može biti francuska sobarica koja odlično govori francuski.
3. Književno se sme prevoditi jedino na maternji jezik, jer jedino na tom jeziku osećate, celim bićem i životnim iskustvom, nijanse koje ste na stranom jeziku naučili, što je nešto sasvim drugo.
4. Morate biti i neostvareni pisac. Književnom prevodiocu je potrebno da poseduje približno sličan dar koji ima pisac. Između vas i pisca razlika je ista kao između Mocarta i Jovana Kolundžije, ali ako imate lično osećanje da vam je dovoljno da postanete Jovan Kolundžija, upustite se u taj posao. Ako ste pravi pisac, pišite svoje knjige, prevodilac je ipak čovek iz senke."

146

“Šta je dobar književni prevod?

Vernost izvorniku je veoma važna stvar, na njoj se mora strpljivo raditi. Dalje, bez lepote tj. estetske vrednosti vašeg prevoda, književnog prevoda nema. Tačnost i vernost bez književne lepote su informacija, a ne književnost. Ne plašite se grešaka i težite lepoti, ali ne lepoti kako je vi shvatate (u tom slučaju pišite svoje romane), već lepoti koju je vaš pisac želeo svom čitaocu da priušti.”